

Sak

"SOFASTEINEN", Rishovd 223/1,2, Krødsherad kommune
Buskerud

Dok.nr.	Dato	Dokument (type, tittel)	Merknader
1.	6.12.90	Kopi av brev fra fylkeskonservator i Buskerud til Martin Wilh. Aamot	
2.	3.1.91	Notat fra Inger Liv Lund	
3.	24.1.91	Buskerud fylkeskommune - Riksantikvaren	
4.	5.3.91	Riksantikvaren - Buskerud fylkeskommune	

BUSKERUD FYLKESKOMMUNE

Haugesgate 89, 3020 Drammen

Telefon (03) 83 81 50

NYTT TLF.NR: (03) 80 85 00

KULTURADMINISTRASJONEN

Telefax (03) 80 86 36

Martin Wilhelm Aamot
3510 SOKNA

Vår dato: 06.12.90
Deres dato: 06.12.90
Vår ref.: ILGL/-
Deres ref.:

ANG FJERNING AV FORNMINNE PÅ RISHOVD, G.NR. 223/1,2

Vi er blitt gjort kjent med at en såkalt sofastein som stod på gårdstunet på Deres eiendom er fjernet. Sofasteinen er et fornminne og er således fredet i henhold til Lov om kulturminner § 4f. Det vises også til lovens § 3 som viser til at det ikke er lov å flytte et fornminne. Kopi av lovparagrafene er lagt ved.

Dersom steinen ikke blir satt tilbake på plass, vil vi be om at saken blir politietterforsket.

Vi ber Dem kontakte oss om dette forholdet, da vi regner med at De kjenner til hva som er skjedd med steinen.

Kopi av Universitetets Oldsaksamlings registreringsrapport fra 1970 legges ved.

Med hilsen

Geir Helgen
fylkeskonservator

Inger Liv Gøytil Lund
arkeolog

2 vedlegg
Kopi: Universitetets Oldsaksamling

Saksbehandler: Arkeolog Inger Liv Gøytil Lund
Tlf. (03) 80 86 68 (direkte innvalgsnr.)

Kuittel. for på postkontoret 8/12-90

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING

FREDERIKS GATE 2 - OSLO 1

ØK-registrering
1970

Gårds/bruks- navn	RISHOVD - KALLES RISHOVD MELLOM
Gårdsnr./Bruksnr.	223/1,2
Kommune	KRØDSHERAD
Fylke	BUSKERUD
Sogn	Krødsherad
Prestegjeld	Krødsherad
Eier/Bruker Adr.	Harald B. Rishovd Tuftvn. 1 3510 Sokna

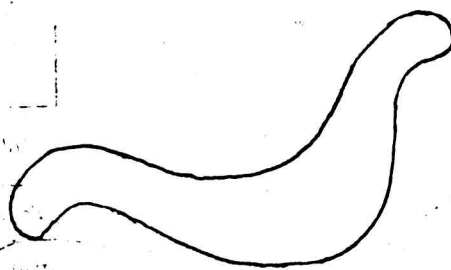
LOKALITET TILKNYTTET TRADISJON (ØK: CE 052-5-3)
Reg. v/L. Resi og H. Nesvold, 23.06.1970
Nr. X1. Flyfoto 673 J6

Terrengets art. Flat eng i kupert, oppdyrka S-helling
Utsikt. med mindre skogteiger mot Rishovdtjern i S.

Lokalitetsnavn. Ødevald.

Orientering. 180 m SV for S-hjørnet av driftsbygningen på
gården. 60 m V for oppkjørsvei til gården.

Beskrivelse. Ifølge tradisjonen skal det ha stått et kloster
på dette jorden, som kalles Ødevald. En rusten
jernnøkkel, som oppbevares på gården, er satt i
forbindelse med dette anlegget. Nøkkelen er 11
cm l, ringens tvm 4,5 cm, skjærets dybde 1,5 cm.
Midt på gårdstunet står en såkalt "sofastein",
ca 2 m l, total br ca 1 m, "sete"-dybde 0,75 m,
"rygghøyde" 0,5 m. "Benken" er av grå bergart
og naturlig formet med mykt rundet overgang
mellom "sete" og "rygg".

Tykkelsen varierer mellom 0,2 m og 0,3 m.

Eieren opplyser at benken ble flyttet opp til tunet for ca 100 år siden. Tidligere stod den ved husene på det gamle hovedbølet (brnr 1), før det ble flyttet. Han har hørt at

den skal være funnet i Brudalsbekken, ca 100 m Ø for husene på gården. Denne benken er i litteraturen satt i forbindelse med klostertradisjonen. En har ment dette kan være en type steinbenker som en finner forarbeidet i klostre i sydlige land (jfr. litteratur).

På S-sida av Rishovdtjern, på nabogården, Rishovd (223/12), eier Olaf Rishovd, ca 1 km SV for Ødevaldjordet, kalles vollen ved en nedlagt husmannsplass, "Svartås søndre", for "Kjørkeli-ekra". Dette er opplyst av Martha Dyrhovd, Dyrhovd, (223/4), men hun har aldri hørt noen forklaring på navnet. Det er rimelig å anta at det har vært høggjendiskirke på Rishovd i middelalderen (jfr. litteratur).

I gårdens skog skal det finnes rester etter en bjørnestilling ved Skutåsen, ca 1,5 km ØNØ for gården. I dag er det bare en del stein og noen stokker igjen av dette på stedet.

Tradisjon.

Se u. beskrivelse og i litteratur.

Litteratur.

Ivar Sæter: "Krødsherad", Jubileumsskrift 1914, se 136. Olav Bjartli "Kirkens spor i fedres jord, et bidrag til Krødsherads historie", (Skien 1953)

(REDALEN)

540

Y-54 400
X 247 200

223/12

223/24

223/12

223/22

223/5.6

223/5.6

223/1

223/12

223/12

6675

(TRYTETJERN)

Dyrhovd

Rishovd

Rishovd

Rishovdtjern

Svartås

Ødevald

328

366

223/24

450

223/1

426

375

350

428

406.5

400

375

350

N O T A T

TELEFON FRA EIVIND RISHOVD (067-47659) DEN 2.1.91 HVOR HAN OPPLYSER AT MARTIN WILHELM AAMOT IKKE HAR FLYTTET TILBAKE SOFASTEINEN. AAMOT HAR OGSÅ SAGT AT HAN IKKE HAR MOTTATT NOE BREV FRA FYLKESKOMMUNEN. DETTE BLE SJEKKET MED POSTKONTORET, OG DET VISTE SEG AT BREVET VAR MOTTATT OG KVITTERT FOR DEN 7.12.

PÅ SOKNA POSTKONTOR MEDDELTE DE AT AAMOT HADDE KOMMET MED ADRESSEFORANDRING TIL: REDALEN, 3515 KRØDEREN

JEG HAR PRØVD Å FÅ KONTAKT MED AAMOT PÅ TLF. NR. 067-47920, MEN UTEN RESULTAT.

TLF. TIL KULTURSJEF GEIR VAALER 03.01.91. PAPIRENE SENDES OVER TIL HAN OG HAN PRØVER Å FINNE UT HVA SOM HAR SKJEDD MED STEINEN. HAN KONTAKTER SÅ MEG.

03.01.1991

INGER LIV G. LUND

Aamot: Mobil: 094 - 33 837
Priv.: 067 - 47920

BUSKERUD FYLKESKOMMUNE

Haugesgate 89, 3020 Drammen

Telefon (03) 83 81 50

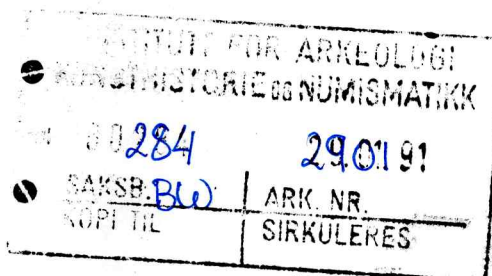
NYTT TLF.NR.: (03) 80 85 00

KULTURADMINISTRASJONEN

Telefax (03) 80 86 36

Riksantikvaren
v/Lil Gustafson
Postboks 8196 Dep.
0034 OSLO 1

Vår dato: 24.01.46
Deres dato:
Vår ref.: ILGL/-
Deres ref.:

ANG. FREDNING AV "SOFASTEIN" PÅ RISHOVD, GNR. 223, BNR. 1,2 I KRØDSHERAD KOMMUNE, BUSKERUD

Viser til telefonsamtale med Gustafson og Finne om saken.

Martin Wilhelm Aamot er nåværende eier av gården Rishovd. Gården ble for en stund siden solgt til han og gikk dermed ut av Rishovdfamilien. For et år siden meldte Eivind Rishovd fra om at han ville ta gården tilbake på odel. Aamot reagerte på dette med å sette i gang å hogge ned all skogen. Dette ble etterhvert stoppet av skogbruksmyndighetene. Men Aamot fant en annen måte å straffe Rishovd på. I november 1990 kom det melding fra Rishovd om at Aamot hadde fjernet "sofasteinen" fra tunet på Rishovd. Se vedlagte ØK-registrering.

Den 6.12.90 ble det sendt brev fra fylkeskonservatoren om at steinen måtte settes tilbake på plass. Se vedlagte kopi. Arne Emil Christensen ved Oldsaksamlingen sa seg enig i denne framgangsmåten og at §4f ble benyttet. Aamot har ikke svart på brevet.

Det er vanskelig å bevise ut fra de kilder vi har, at steinen kan dateres tilbake til før 1537. Steinen er nevnt i bygdeboka for Krødsherad, se vedlagte kopi. At steinen er brukt som virkemiddel i en odelssak, forteller jo ganske mye om betydningen av den. Dessuten er det en ganske sterk fortellertradisjon om den i bygda og folk er opprørt over hva som har skjedd. Rishovdfamilien er svært opptatt av at steinen skal bli satt tilbake på plass. Odelssaken er avgjort, men da skjønn på gården ikke vil bli avholdt før i mai, vil overdragelse av gården ikke skje før etter dette.

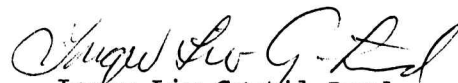
Fylkeskonservatoren ber derfor Riksantikvaren vurdere om §12 c siste ledd kan benyttes, dvs. at steinen ansees som et fornminne. Ut fra de nye forskriftene har vi tolket det slik at Riksantikvaren har overtatt denne oppgaven fra Departementet.

Vi håper på en rask behandling av saken.

Med hilsen

Geir Helgen
fylkeskonservator

Inger Liv Gøytill Lund
arkeolog

Vedlegg

Kopi: Universitetets Oldsaksamling

Saksbehandler: Arkeolog Inger Liv Gøytill Lund
Tlf. (03) 80 86 68 (direkte innvalgsnr.)

GJENPART

RIKSANTIKVAREN

Buskerud Fylkeskommune
Kulturetaten
Haugesgt. 89
3019 Drammen

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI KUNSTHISTORIE OG NUMISMATIKK	
400603	130391
SAKS. BW KOPIL	ARK. NR. SIRKULERES

DERES REF.

VÅR REF. (Bes oppgitt ved svar)

B-61 480/91 LG

DATO

5.mars 1991

ANG. FREDNING AV "SOFASTEINEN" PÅ RISHOVD, GNR. 223, BNR.1,2 I
KRØDSHERAD KOMMUNE, BUSKERUD

Vi viser til brev av 24.1. 1991.

"Sofasteinen" er ca. 2 x 1 m, har form som en sofa og er knyttet til en tradisjon om en "munkekirke" som i middelalderen skal ha stått på et jordstykke som kalles "Ødevald" på gården Rishovd. Nåværende eier av gården, Martin Wilhelm Aamot fjernet i november 1990 steinen. Fylkeskonservator har skrevet til M.W. Aamot og bedt ham sette steinen tilbake, da den må regnes som et fornminne iflg. Kulturminneloven § 4 f. Iflg. lovens § 3 er det ikke lov å flytte et fornminne.

I 1970 registrerte Universitetets Oldsaksamling "Ødevald" som en lokalitet tilknyttet tradisjon om et kloster. I den forbindelse ble også "sofasteinen" registrert, fordi den ble satt i forbindelse med "klostertradisjonen". Eierne opplyste at "sofasteinen" ble flyttet til tunet for ca. 100 år siden fra det gamle hovedbølet (bnr. 1). Han hadde hørt at den skulle være funnet i Brudalsbekken 100 m Ø for husene på gården. Andre kulturminner ble ikke registrert her.

Sikre kilder om middelalderkirker i Krødsherrad finns bare for Olberg kirke (Norges kirker. Buskerud. B.1). Tradisjonen om "munkekirken" på Rishovd er gjengitt i A.Mehlum: Hallingdalen og hallingen. 5. hefte. 1891. Sagnet refereres også i O.Rygh: Norske gaardnavne. Buskerud amt. s. 214. (1909)

Tradisjon om forsvundne kirker er knyttet til tre gårder i Krødsherred og er gjengitt i Ivar Sæter: Krødsherred (1914), hvor "sofasteinen" nevnes. Muntlig er også opplyst at "sofasteinen" skal være nevnt i forbindelse med deling av Rishovd på 1700-tallet. Gården Rishovd må ha være bosatt i middelalderen.

Ktr. adr.:
Dronningensgate 13
0152 Oslo 1

Postadresse:
Postboks 8196 Dep
0034 Oslo 1

Telefon:
(02) 94 04 00

Telefax:
(02) 94 04 04

Saksbehandlers
Innvalgsnr.:

Riksantikvaren bemerker:

KML § 4 f omhandler steder som tradisjon, tro, sagn eller skikk knytter seg til. Vi har ingen praksis å bygge på når det gjelder tolkningen av denne lovparagrafen, og hvilke krav som må stilles for at slike steder skal kunne defineres som fornminner. -

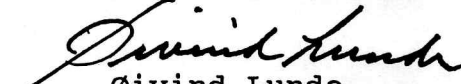
Tradisjonen om en middelalderkirke på gården Rishovd er knyttet til et jordstykke kalt "Ødevald". Til tradisjonen hører også en stein med form som en "sofa" som skal ha hatt sammenheng med kirken.

Tradisjonen omhandler forhold i førreformatorisk tid og er dokumentert tilbake til forrige århundre, men kan være eldre. Det er ikke bekreftet at det har stått en kirke her.

"Sofasteinen" er etter de opplysninger vi har, en naturformasjon, og ikke et sikkert fornminne. Verdien ligger i den sterke forankring tradisjonen har i lokalsamfunnet.

Som det fremgår over er dette et kulturminne av betydelig lokal verdi som Riksantikvaren vil vurdere å frede etter Kulturminnelovens § 5. Etter Riksantikvarens oppfatning bør derfor steinen bringes tilbake på plass.

For Riksantikvaren

Øivind Lunde
underdirektør

Lil Gustafson